

УДК 342.9:351.74

Д.В. АРТЕМ'ЄВА, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Ключові слова: громадський порядок, громадська безпека, інформаційне забезпечення, принципи

Міліція громадської безпеки, як галузева підсистема органів внутрішніх справ, це сукупність взаємозалежних підрозділів міліції, що мають закріплені в законі компетенцію і організаційну структуру, функціонують з метою охорони громадського порядку на вулицях і в інших громадських місцях, забезпечення громадської безпеки, надійного захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, їх власності від злочинних та інших протиправних зазіхань, своєчасного реагування на зміни оперативної обстановки.

Науковому осмисленню проблеми управління органами внутрішніх справ у цілому, і міліції громадської безпеки зокрема, присвячені праці таких провідних вчених України, як: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, О.К. Безсмертний, І.П. Голосніченко, Є.В. Додіна, Г.Г. Забарного, Д.П. Калаянова, Р.А. Калюжно-го, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, М.В. Корнієнка, О.І. Остапенка, В.І. Олефіра, В.К. Шкарупи та інших.

Тому можна констатувати, що праці значених авторів присвячені загальнотеоретичному аналізу різних аспектів діяльності міліції громадської безпеки, в той же час, питання щодо принципів інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки не дослідженні, що постає метою нашої праці.

Міліція громадської безпеки, як і будь-яка інша державна чи недержавна структура, базується на певних принципах (засадах) її організації і діяльності, і крім того серед них

особливе місце посідають принципи інформаційного забезпечення діяльності щодо охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

Слово «принцип» походить від латинського «*principium*», що в буквальному перекладі означає «основу» або «начало» чогось.

У термінологічній та філософській літературі даються різні виклади змісту цього поняття. За твердженням В. Кузьмічова, в деяких словниках англійської мови наведено до 13-ти значень зазначеного принципу [1, с.5]. В українських і російських термінологічних джерелах цей перелік є значно коротшим. Так, у Словнику української мови видання 1976 року принцип визначається як 1) основне, вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, основний закон якої-небудь точної науки; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чогось; 3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь в житті, поведінці [2, с.693–694]. Такий же короткий перелік ознак принципу, хоча і викладений частково по-іншому, міститься в Новому тлумачному словнику української мови видання 1999р. [3, с.714].

У філософських джерелах принцип розглядається як: 1) першоначало, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки; 2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [4, с.525] або як 1) вихідний пункт, першооснова, найперше; 2) основоположне теоретичне знання, яке не є таким, що доводиться, ані таким, що потребує доведення; 3) основоположна етична норма, яка скеровує волю [5, с.362].

З цих та інших аналогічних чи близьких за змістом визначень можна, на наш погляд, зробити такі висновки. По-перше, в об'єктивному розумінні принцип – це певна домінуюча ідея, яка відображає зміст і основні риси якогось явища природи чи свідомої людської діяльності. Принципи – це завжди узагальнений вираз суті тих чи інших явищ, оскільки вони не є продуктом абстрактного

теоретизування, а відображають об'єктивно існуючу реальність та діючі в ній закономірності [6, с.20]. По-друге, стосовно складних соціальних систем принципи можна розглядати як умови їх нормальної життєдіяльності. Якщо певні принципи, які об'єктивно притаманні тій чи іншій системі, не закладені в неї при її створенні або порушуються в процесі її діяльності, то нормальне функціонування такої системи унеможливується або утруднюється. Можна погодитись із думкою М. Мичка про те, що у сукупності принципи утворюють той каркас, який служить опертям для всіх конкретних правових актів, що регулюють організацію і діяльність державного інституту в цілому або окремих його ланок [7, с.232]. По-третє, поряд з вищенаведеним об'єктивними ознаками існує і суб'єктивна ознака принципів, яка проявляється у ставленні людей до необхідності керуватись певними принципами в своїй повсякденній діяльності. В цьому розумінні беззастережно і точно слідування принципам діяльності тієї чи іншої системи забезпечує досягнення поставлених перед нею цілей. Як слушно відзначила А. Меженцева, хоча принципи і відображають закономірності суспільних відносин, які ними регулюються, але формуються людьми відповідно до цих відносин [8, с.49] і в цьому розумінні носять не лише об'єктивний, але й суб'єктивний характер.

Таким чином, особливе місце серед принципів організації та діяльності міліції громадської безпеки посідають принципи інформаційного забезпечення діяльності.

На даний час є праці в яких звертається увага на принципи інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів у різних сферах протидії правопорушенням. Так, Є.А. Бовкун під принципами інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах державної податкової служби розуміє, як систему установок, керівних начал, відправних положень, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку правоохоронних відносин у сфері боротьби з корупцією на сучасному етапі існування суспільства і ви-

значають сутність інформаційного забезпечення щодо протидії корупційних проявів в діяльності органів державної податкової служби [9, с.152].

У свою чергу, науковець зазначає, що класифікація принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної податкової служби дозволяє з'ясувати сутність базових засад організації цього напрямку правоохоронної діяльності та визначити можливість її обґрунтованого корегування з урахуванням положень теорії права та управління. До основних принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної податкової служби Є.А. Бовкуном віднесено наступні: законність, науковість, економічна доцільність, безперервність, плановість, гласність, системність, комплексність, спільність інтересів, маневреність, паритетність (рівність), спеціалізованості тощо [9, с.152].

Д. Я. Семир'янов основними принципами організації інформаційно-аналітичного забезпечення управління підрозділами податкової міліції визначає принципи ініціативності і цілеспрямованості, системності, альтернативності, відповідності та незалежності, а також загальні принципи управління [10, с.84].

М.О. Тучак зазначає, що існує низка вимог (принципів) до інформації, яку використовують в управлінській діяльності органів внутрішніх справ: відповідність інформації компетенції суб'єкта управління, а також його місцю в організаційній структурі управління; оптимальність (необхідність та достатність); необхідна відповідність і точність; комплексність, систематизованість і прогнозований характер; своєчасність або задана періодичність; комунікативність; лаконічність і логічність; можлива уніфікація, формалізація і стандартизація [11, с.146–147].

Теорія і практика боротьби із злочинністю виробила ряд вимог, яким повинна відповідати інформація: по-перше, відповідність інформації компетенції суб'єкта управління, його завданням і функціям; по-друге, оптимальність (необхідність і достовірність) ін-

формації; по-третє, достовірність і точність інформації; по-четверте, своєчасність надходження інформації, і, по-п'яте, комплексність і систематизація [12, с.120–121].

Враховуючи викладене, слід констатувати, що основні принципи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки визначаються Конституцією України та чинним інформаційним законодавством, на основі якого формується відомча та галузева підзаконна нормативно-правова база діяльності зазначеного підрозділу.

Керівництвом Департаменту громадської безпеки обумовлюється спеціальна нормативно-правова, методологічна та технологічна сумісність системи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки.

Таким чином, формування інформаційних підсистем, які складають основу інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки, здійснюється згідно з такими принципами: принцип функціонального призначення; принцип нормативно-правового забезпечення щодо інформаційних обліків; принцип фактичності даних; принцип доцільності впровадження та експлуатації; принцип нарощення та розвитку; принцип гармонізації законодавства України із європейським правом.

Враховуючи мету нашої роботи, вважаємо за доцільне розглянути окремо кожен із зазначених принципів інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки.

1. Принцип функціонального призначення. Відповідно до принципу функціонального призначення до категорії міжвідомчих належать такі інформаційні підсистеми: оперативно-розшукового призначення, які містять інформацію, безпосередньо пов'язану з кримінальною або оперативно-розшуковою справою, та передбачають подальше її використання; спеціалізовані інформаційні підсистеми оперативної інформації; оперативно-довідкового призначення, які містять фактографічну інформацію про осіб, об'єкти та речі, що становлять оперативний інтерес; кримінальної статистики, що містять інфор-

мацію про стан злочинності та результати боротьби з нею; організаційно-управлінські, які містять інформацію загальнодержавного та міжвідомчого службового використання.

2. Принцип нормативно-правового забезпечення щодо інформаційних обліків. Передумовою впровадження інформаційних обліків є узгодження засад їхнього формування із законодавством та розробка нормативної документації, що регламентує правила обліку в інформаційній підсистемі.

3. Принцип фактичності даних. Дані інформаційних підсистем повинні бути фактичними, тобто припускати однозначність інтерпретації та ідентифікації, а також повними, вірогідними та актуальними.

4. Принцип доцільності впровадження та експлуатації. Доцільність впровадження будь-якої інформаційної підсистеми визначається відповідними експертними розрахунками (прогнозами) щодо ефективності її використання з урахуванням необхідних для її функціонування фінансових, кадрових та технічних ресурсів.

5. Принцип нарощення та розвитку. Інформаційна підсистема повинна забезпечувати можливість модернізації, інтеграції в систему інформаційного забезпечення, припускати включення до свого складу нових об'єктів обліку.

6. Принцип гармонізації законодавства України із європейським правом. У вирішенні питань формування та використання інформаційних систем та мереж країни світу базуються на узгодженості (адаптації, гармонізації) їх нормативно-правового забезпечення із міжнародними стандартами держав – членів Ради Європи та Європейського Союзу, які визначають стандартні принципи обробки персональних даних в автоматизованих системах.

Згідно з Конвенцією № 108 Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» від 28.01.1981 р., положення якої отримали розвиток у Директивах Європейського Парламенту та Ради 95/46/ЄС «Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і ві-

льним обігом цих даних» від 24.10.1995 р. та 97/66/ЄС «Про обробку персональних даних і захист прав осіб у телекомунікаційному секторі» від 15.12.1997 р., це потребує застосування у національному законодавстві наступних базових принципів, які передбачають забезпечення щодо:

– якості даних. Персональні дані, що піддаються автоматизованій обробці: отримують та обробляють сумлінно та законно; зберігаються для визначених і законних цілей та не використовуються у спосіб, несумісний з цими цілями; мають бути адекватними, відповідними і не надмірними з точки зору цілей, для яких вони зберігаються; мають бути точними та в разі необхідності – поновлюватися; зберігаються у форматі, який дозволяє ідентифікувати суб'єктів даних не довше, ніж це необхідно для цілі, для якої такі дані зберігаються;

– захисту особливих категорій даних. Персональні дані, що свідчать про расову приналежність, політичні, релігійні чи інші переконання, а також дані, що стосуються здоров'я або статевого життя, не можуть піддаватися автоматизованій обробці, якщо внутрішнє законодавство не забезпечує відповідних гарантій. Це правило застосовується також до персональних даних, що стосуються засудження у кримінальному порядку;

– безпеки даних. Для захисту персональних даних, що зберігаються у файлах даних для автоматизованої обробки, вживаються відповідні заходи безпеки, спрямовані на запобігання випадковому чи несанкціонованому знищенню або випадковій втраті, а також на запобігання несанкціонованому доступу, зміні або поширенню;

– додаткових гарантій для суб'єкта даних. Будь-якій особі надають можливість: встановлювати існування файла персональних даних для автоматизованої обробки, його головні цілі, а також особу та постійне місце проживання чи головне місце роботи контролера файла; отримувати через розумні проміжки часу та без надмірної затримки або витрат підтвердження або спростування фак-

ту зберігання персональних даних, що її стосуються, у файлі даних для автоматизованої обробки, а також отримувати такі дані у доступній для розуміння формі; вимагати у відповідних випадках виправлення або знищення таких даних, якщо вони оброблялися всупереч положенням внутрішнього законодавства, що запроваджують основоположні принципи, визначені у Конвенції № 108 Ради Європи від 28.01.1981 р.; використовувати засоби правового захисту в разі невиконання передбаченого у пунктах «b» і «с» цієї статті прохання про підтвердження або у відповідних випадках про надання, виправлення або знищення персональних даних [13, с.37].

У загальному плані наведеним принципам повинні відповідати усі діючі інформаційні підсистеми, а також ті, що створюються чи мають бути створені з метою поліпшення діяльності міліції громадської безпеки щодо боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьмічов В. С. Слідча діяльність : сутність, принципи, криміналістичні прийоми та засоби здійснення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / В. С. Кузьмічов. – К., 1996. – 36 с.
2. Словник української мови. – Т. 7. – К. : Наукова думка, 1976. – 724 с.
3. Новий тлумачний словник української мови. Т.3. – К. : Аконтіт, 1999. – 928 с.
4. Філософський словник. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986. – 525 с.
5. Философский энциклопедический словарь. – М. : Инфра, 1992. – 576 с.
6. Добровольская Т. Н. Принципы деятельности советской прокуратуры / Т. Н. Добровольская // Проблемы организации и деятельности прокурорской системы в свете Закона о прокуратуре СССР. – М. : Всесоюзн.

НИИ прокуратуры СССР, 1980. – С. 17–27.

7. Мичко М. І. Функції та організаційний устрій прокуратури / М. І. Мичко. – Донецьк : «Донеччина», 2001. – 272 с.

8. Меженцева В. Я. К вопросу о понимании принципов организации и деятельности советской прокуратуры / В. Я. Меженцева // Научн. инф. по вопросам борьбы с преступностью. – 1986. – № 96. – С. 48–51.

9. Бовкун Є. А. Принципи та форми інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах Державної податкової служби України / Є. А. Бовкун // Право і безпека. – 2010. – № 3 (35). – С. 151–156.

10. Семир'янов Д. Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підроз-

ділами податкової міліції України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Семир'янов Дмитро Якович. – Ірпінь, 2004. – 197 с.

11. Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничного інспектора міліції: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Тучак Микола Олександрович. – Х., 2002. – 209 с.

12. Бандурка А. М. Преступность в Украине : причины и противодействие : моногр. / А. М. Бандурка, Л. М. Давыденко. – Х. : Основа, 2003. – 368 с.

13. Система інформатизації правоохоронної діяльності / за ред. В. Дурдинця, М. Швеця. – К. : НДЦПІ АПрН України, 2007. – 382 с.

Артем'єва Д. В. Принципи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки / Д. В. Артем'єва // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 20–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10advmb.pdf>

Приділено увагу дослідженню принципів інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки та виділені основні принципи інформаційних підсистем, які складають основу інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки.

Артемьева Д.В. Принципы информационного обеспечения деятельности милиции общественной безопасности

Уделено внимание исследованию принципов информационного обеспечения деятельности милиции общественной безопасности и выделены основные принципы информационных подсистем, которые составляют основу информационного обеспечения деятельности милиции общественной безопасности.

Artemjeva D.V. Principles of Informative Providing of Activity of Militia of Public Safety

Pay attention to research of principles of the informative providing of activity of militia of public safety and basic principles of informative subsystems, which fold basis of the informative providing of activity of militia of public safety, are distinguished.